Lastavica

LEKTIRA

Musa Ćazim Ćatić

PJESME

Musa Ćazim Ćatić

PJESME
(izbor)

MOJA ISPOVIJEST

MOJA ISPOVIJEST

Kako je gadno ulizica biti
I drugom smradne cjelivati stope!
Kako je gadno, proseć suze liti,
Da tuđi skutovi u njima se tope -
Kako je gadno rob ljudima biti!

Kako je nisko nemat' samosvijesti
I u svom srcu ponosa i žara,
Pa tuđim znojem kruh natopljen jesti
Kraj snažnih ruku i umnoga dara -
kako je nisko nemat' samosvijesti!

Ja mrzim one što pred drugim puze,
I mrzim liske, što ništa ne rade.
I svakog, ko se okiva u uze
Od predrasuda i ko laskat znade,
I sve alčake, što pred drugim puze.

I nikad nikom "Pardon" neću reći,
Jer svojim carstvom svojevoljno vladam;
Ja sâm otvaram vrata svojoj sreći,
Pa kad uživam, ili kada stradam,
Ja opet nikom "Pardon" neću reći.

Tu za me pero i budak je isto,
Žulj i znoj meni koru hljeba sladi;
Tek nek je čelo otvoreno, čisto,
I nek se svjesno i pošteno radi,
Pa za me pero i budak je isto.

Ja samo slavim samosvijest i snagu
Gigantske volje, što brdine ruši;
Vjerujem u se. A slobodu dragu
Nosim ko svetost u srcu i duši -
I slavim samo samosvijesti snagu...

Razume ljudski ti si boštvo moje,
Pred kojim klečim i molitvu zborim.
Ja tebi palim tamjan krvi svoje
I tebi samo pred mihrabom dvorim,
Razume ljudski ti si boštvo moje!

NA NOVO LJETO

Noć bajna hladnu zemlju grli,
A nebom bijeli mjesec hrli,
Uz njega zvijezde sitne sjaju -
A staro ljeto ide kraju.

Sve svojim velom sanak skriva,
I majka zemlja tiho sniva,
Tek moje oči u noć zure,
I moje misli svijetom jure.

I ponoć ide s novim ljetom
I dijeli dare ovim svijetom
Ja jedan darak ištem samo:
Oh, daj mi mira, mira amo!

Sad duhne vetar jače, jače
I zuji tužno, ko da plače.
Nad mojom dušom neveselom.
Il vrijedi plač taj svijetu cijelom?

Već prođe ponoć. Oči snene
Na počinak mi zatvorene.
Iza sna čujem: vjetar svira,
Iza sna jecam: mira, mira...

VIZIJA

Katkad snatrim u tišini
U zaklonu plave sjene
I dozivam pred svoj pogled
Davne svoje uspomene.

Pa u tome sjetnom času
Iz predjela nepoznata
Doprhne mi jedna ptica
Na krilima suha zlata.

Povrh mene na grančici
Ljuljkajuć se pjesma vrije,
Poput vina opija me
Zvuk njezine melodije.

U tom zvuku ko da dršće
Moja prošlost, mladost moja,
Ukrašena amber cv'jećem
Od magijskih tisuć boja.

Katkad ptica s grane sleti
I na moja prsa pane,
Pa me zlatnim krilom gladi
I cjeliva stalne rane.

A njeni su svi cjelovi
Srcu mome melem-trava...
Hej! Al ova zlatna ptica
Koketna je i varava!

Jer kad mi se ruka digne,
Njeno t'jelo da uhvati,
Ona prhne s mojih grudi
I u neznan kraj se vrati.

Njenim tragom tek se čuje
Smijeh jetke ironije. -
Ah, ta ptica, to je duša

Mojih dana minulije'!…

JEDNOJ BOGATAŠICI

Ne gledaj me ljepote ti tvoje!
Jer Tvoj pogled mir mi samo muti.
Ne gledaj me, jer do Tvog su skuta
Mom sevdahu zagrađeni puti...

Ti si kćerka bogatstva i sreće,
Odrasla si u zlatu i svili,
Tvojom dušom nikad se nijesu
Oblakovi teške tuge vili.

Tvoj je život ko jezerce mirno,
Po kom vazda zlatna radost pliva;
Ne poznaješ uzdaha i suze,
Što je svijet u svom krilu skriva.

A ja pjesnik gola sam sirota,
Za me radost tek je pusta bajka.
U kolibi pod čađavim krovom
Rodila me siromašna majka.

Od djetinjstva udes me je vitl'o
Kroz sve m'jene patničkog života,
Baš ko vihor na pomamnom krilu,
Slabu slamku kad vitla i mota.

Vidiš evo ovu tamnu mrežu
Krupnih bora povrh moga čela,
Ta nju mi je hrapavijem perjem
Gorka zbilja, - gorka tuga splela.

Pa ta tuga zar da i Tvoj život,
Tvoju sreću tako bistru muti? -
Ne gledaj me; ta do tvog su skuta
Mom sevdahu zagrađeni puti!

Ah! Ja nemam nigdje ništa svoga,

U svijetu sam kao gola grana;
Sve mi blago - uzdasi i suze,
A tuga mi - svagdanja je hrana!.

DVA SONETA

Ja ropstva neću! Oh, ja neću noći,
Gdje vlada riječ crnog Ahrimana!
Slobode hoću i gigantske moći
I julskim suncem oba'sjanih dana.

U meni bukti težnja neutažna
Za vječnim carstvom svesilnih ljepota.
Kroz žile moje ko bujica snažna
Krv struji snažnim požarom života.

I desnica mi breći se i diže,
Da s ljudstva - što ‘no u prašini gmiže
Okove teške razbija i kida.

I da ga onda uspravi sa tla,
Pa s njime Sreći prijestolje zida
Na stancu svojih živih ideala.

Moja je vjera čvrsta kao kamen,
A nada poput života mi jaka -
I moja ljubav ko vulkanski plamen
A mis'o kao munja sa oblaka.

Visoko čelo samosv'jest mi kruni,
Srce nemirom demonskijem bije:
U njemu gnjev se prot tiranstvu buni
I mržnja proti farizejstvu vrije.

Ja nikad neću na koljena pasti
Ni pokloniti se pred ičijom silom -
Ja apostol sam ponosa i časti...

I kao or'o šibam svojim krilom
Sve što je ružno sred ovog života:

Ja apostol sam svemoćnih ljepota.

JA N'JESAM SANJAR...

Ja n'jesam sanjar, što u tihoj noći
Po moru bl'jede mjesečine pliva,
Hrleći carstvu svjetlosti i moći,
Na svilnom mehkom oblačju da sniva
Ružične sanke pramaljetne sreće,
Kad slavuj pjeva i kad cvate cv'jeće.

Ja n'jesam sanjar, na sunčanom traku
Što zida sebi dvore od biljura;
Ta ja sam patnik, kog po crnom mraku
Na leđnom krilu silna vitla bura
Ko svehli listak sa tanane grane,
U mutnu jesen kad na zemlju pane.

O davno, davno otrova mi grudi
Cinička zbilja zemaljskog života,
Davno me udes rastavio hudi
Od mojih milih; ah, ja sam sirota!
Gle, moje lice - to je mrtva knjiga,
A slova su joj - nevolja i briga!

Ništa mi babo ostavio nije,
U hladu da mi medom život sladi;
Tužni se pjesnik sam na sebi grije
I poput mrava radi, radi, radi, -
Trošeći krvcu - snagu svoga duha,
Da steče tvrdu koru kruha.

Ja n'jesam sanjar, na sunčanom traku
Đto zida sebi dvore od biljura;
Ta ja sam patnik, kog po crnom mraku
Na leđnom krilu silna vitla bura
Ko svehli fistak sa tanane grane,
U mutnu jesen kad na zemlju pane.

SMRT

Sam sam u sobi - u mrkoj samoći; -
Preda mnom stala jedna sablast n'jema,
Upiruć u me od kristala oči,
Što vatren led im u zjenici dr'jema.

Ironijom joj usna prelivena
Šuti ko pečat mutnijeh nebesa -
Tek pandža lako podiže se njena
I po plećima griva joj se stresa.

Ja trnem, dršćem bez glasa i daha,
Tu strašnu sfingu gledajuć pred sobom
I grudi moje lede se od straha - - -

Čuj, tupa usna tiho joj se miče:
- Ja vječito sam zagonetno biće,
Ruka mi ravna bešikom i grobom...

MOJA LJUBAV

BOSNA ŽUBORI...

Bosna žubori; nad pitomim krajem
Anđeo mira širi laka krila -
I lahor pirka, ko da sitnom cvijeću
Mistične priče šapće večer mila.

Bosna žubori i - ko rujne usne
Cvjetne tiho obalice ljubi,
Pa tamo negdje, poput moje misli,

Kraj tvog se dvora u daljini gubi.

Bosna žubori, a s barčicom mojom
Nestašni sitni igraju se vali; -
Ah, čini mi se, moj anđele, tako
Da ljubav tvoja srcem mi se šali.

AH, GDJE SU ZLATNI DANCI?

(Iz ciklusa "Uspomene")

Ah, gdje su zlatni danci, kad sam ko vjerna sjena
Uza te vazda bio
I s drhtave ti usne strastveno, žudno, žedno
Najljepše pjesme pio?!

O gdje su dragi danci, kad tvoju meku kosu
Cijelom mladošću ljubih
I kao sitni prašak u sjaju žarkog sunca
U tvom se caru gubih?!...

O gdje su oni danci, kad na tvom krilu sanjah,
Kćerko čarobnog maja?!
Fatum je lednom rukom trgn'o me s tvojih grudi:
S pjesničkog moga raja.

Od tebe sad daleko ko prognan Adam lutam
Čežnja mi srce pali,
Tražim otetu sreću; al zalud: nju su davno,
Davno drugome dali.

Ja za te sad sam mrtav, mrtva je ljubav tvoja
I hladna poput zime;
Al u mom srcu, Zebro, imade jošte žara.
Ja ljubim tvoje - ime!

PROLJETNI SONETI

Osmanu Đikiću

I

Vihra i leda minulo je doba;
S boštvom života, boreć se, je pala
Kraljica smrti, što je zemlji slala
Sablasti, bijese i mrtvilo groba.

Sad svuda život elizejski buji:
Stabla šumore ko struna na liri
I zefir, cv'jeću popjevajuć, piri
I cvrčak cvrči i roj pčela zuji.

Potoci glasom metalnim žubore;
Pjesnik slavuju sa drobnoga kljuna
Pjesmice kaplju. Razl'ježu se gore.
Hej, c'jela Narav zapeta je struna,
Na kojoj Sunce veličajno sklada
Himnu ljubavi: veselja i nada!...

II

Daj, dušo, ruku, da te vodim sada
Kroz naše šume, livade i gaje;
U slici raja tu proljeće sjaje,
A proljeću si ti sestrica mlada!

Prašina gradska debela je mrena,
Što našem oku sve ljepote skriva.
A Priroda je slobodna i živa:
Slobodni budimo i mi, djeca njena.

Pođimo tamo na one vrhunce,
Što ravnice ih zasijane kruže;
Usnom i okom srkaćemo sunce.

Nek svojom krvlju mladu krv nam pali -
I tad će naše okrilatit' duše
U raju plovit ko od sv'jetla vali. - - -

III

Listići šumni na granju se njišu,
Ambra se širi s orošene trave,
Kaloper, đurđic i ljubice plave
Mladošću bujnom na sve strane dišu,

Mladošću tvojom. U zelenoj gori
Cvijetno gn'jezdo zagrljaj nam nudi,
Gdjeno kroz grmlje skače satir ludi,
A pjev se Nimfa na daleko ori.

Pođimo, ja ću tam' te nosit sada
Na svome krilu kao vihor jaki -
Ah, tamo, dušo, mitsko doba vlada!

Tu ćemo pir i svadbu slavit svoju
I ja ću cjelivati rubin - usnu tvoju,
Ko ružu lahor što cjeliva laki.

IV

Od šumskog cv'jeća i od svojih sanja
Splest ću tebi dijadem na glavu
I zakititi tvoju kosu plavu
Krvavim lišćem svoga uzdisanja.

Na gorskom vrelu none ću ti prati,
A svježom rosom umivati lica -
Vesela glazba nestašnije' ptica
Na svakom će te koraku da prati.

Po tvojoj suncem obasjanoj stazi
U zanosu će padat ruže divlje,
Čeznuć, da tvoja nožica ih gazi.

A grane će se prigibati življe,
Da poklone se tvom vilinskom caru
A svoje suze o kosu ti taru.

V

Sjedimo ovdje u zelenu travu
Pod bagrem, med što struji mu s behara:
Na moja prsa sad nasloni glavu -
Uživaj usred ovog bajnog čara.

Ruku mi pruži, nek iz njena dlana
U žile moje tvoja mladost struji,
Ko slatka pjesma sa kićenih grana,
Štono je poju umilni slavuji.

I u mom srcu slavuji se roje...
O pogledaj me sevdisanje moje,
Očima svojim cjelivaj mi oči!

Ah! tvoje oči jezerca su blaga,
Puna svjetlosti, života i moći -
U njima s' kupa moja ljubav naga...

VI

Divan je život, u slobodi kada
Zagrije plamen ljubavi nas svete!...
Gle, tamo pastir; pastirica mlada
Kraj njega sjela i čarape plete.

Vidiš li njene bokove i grudi,
Vidiš li, kakva on je jedra stasa!? ...
Krv im i zdravlje licem se talasa,
Bezbrižan pogled po sv'jetu im bludi.

Oko njih stado pase sred rudine
I janjci trče i majkama hrle -
A njiha dvoje ljube se i grle.

Katkada zvuk se tanke frule vine,
Pa od tog zvuka sav vazduh zamiri -
Oj bud'mo i mi mlađani pastiri.

VII

S proplanka ovog vidik na sve strane
Puca niz luge, pašnjake i polja -
Daleko tamo u ogradi kolja
Vide se selske kuće raštrkane.

Nad njima lebdi tanana munara
I svojim alemom k nebu molbe šilja:
- Nek Vječno ove strane blagosilja,
Od rada težak gdje se ne umara!

Na r'jeci selske žene rublje peru,
U šumu kosom drvari se veru
I svako radi, pjevajuć' s veselja -

Život u radu najveća im želja...
Ah, zašto i nas majčica ne rodi,
U ovom selu, u ovoj slobodi!? ...

BOJE I MIRISI

I

Ah, ti me pitaš, koje ljubim cv'jeće!? ...
Ja ljubim plave ljubice i rosu.
A hrizanteme, l'jepa Niđar, to su
Razbludni cv'jeci, vrlo hude sreće.

Baščovan lakomi gaji ih i pazi,
Pa onda za novac prodaje ih ljud'ma -
Koketna gospa nosi ih na grud'ma,
A posl'je nogom u prahu ih gazi ...

A ljubičice same od sebeka
Za zidom grmlja cvatu sakrivene
I usudi1' se drska ruka neka,

Da ustrgne ih, trn - što grmlje kiti -
Ubosti nju će i krv joj proliti...

Hej, ljubice su ko haremske žene!

II

Zašto me pitaš, koje volim boje
I kakav miris najviše mi prija?
Ti znadeš, Niđar, miris duše tvoje,
Da moju dušu nektarom opija.

On nevinošću b'jelog lijera diše,
Najljepše pjesme u mom srcu budi
I gr'ješne misli iz duše mi briše
Ko sveti dašak hurijskije' grudi.

A boja rujna i blijedo-nujna
Najdraža mi je. Ti znaš, zašto, je li?
Jer lice moje bl'jed je listak sveli,

Što jesenska ga ispi magla siva -
A tvoje lice - ružica je rujna,
Što proljeće i mladost cjeliva...

III

Sada me pitaš, kakove su kose
Najmilije mi! Ah, davno je bilo...
Ti djetešce si tada bila milo,
Djetešce milo kao kaplja rose.

Košića tvoja kovrdžasta, plava
Niz ljiljanska ti padala je pleća,
Ko snop mirisni ljubičastog cvijeća,
Na kojem ljubav i ljepota spava.

Ja tada često kosu ti cjelivah
I često u snu i na javi snivah,
Gdje uvijam se u prame joj snene,

Pijući pjesmu s vlasi svake njene -
Ah, zato i sad usred sna i jave
Ja sanjam kose kovrdžaste, plave.

IV

Ti želiš sada znati, kakve voli
Tvoj pjesnik zvuke: s harfe il' s klavira,
I da li glazba moju dušu dira
Zvukom veselja il' akordom boli? ...

Slušaj, o Niđar! od djetinjstva moga
Udes je meni zao očuh bio
I ja sam vazda, vazda tužan bio:
Pjesnik-sirota bez ikoga svoga.

A ti si rasla u kraljevstvu sreće,
Sudba ti stazom sadila je cv'jeće:
Smijeh i radost - dari su ti njeni...

Stog, eto, glazba najdraža je meni:
Kristalni akord dragog sm'jeha tvoga
I rastrgani zvuk uzdaha moga.

HODI K MENI !...

Hodi k meni, Šemso moja,
Hodi amo, cv'jete mio,
Da ti pjevam, da ti pričam,
Kakav sam ti sanak snio!

Tam' daleko izvan ljudi
Gdje se vječna ljubav krili,
Tam' daleko na samoći
Mi smo dvoje sami bili.

Pod čempresom stoljetnijem,
U dubini zelen-gaja,
Skrivao nas mrtvi pokoj
Usred svoga zagrljaja.

Ti u bijeloj haljinici,

poput čista ljiljan-cv'jeća,
Sjedila si u mom krilu
Ko carica pramaljeća.

Laki zefir mekim krilom
Gladio je kosu tvoju,
Baš ko pjesnik u zanosu
Kad miluje liru svoju.

Oko nas su ptice male
Po granama skakutale
I nevinu ljubav našu
Skladnom himnom pozdravljale.

Oj u tome bajnom carstvu
I bez strepnje i bez straha
Ja sam tebi otkrivao
Slatke tajne svog sevdaha.

I na tvom sam ravnom čelu
Gledo pr'jesto sreće svoje,
I srko sam rajski nektar
S mirisave usne tvoje.

Šemso moja, slatki cv'jete!
Taki sam ti sanak snio -
Ah, taj sanak, zlatni sanak
Zašto nije java bio!? ...

PRVI CJELOV

Znaš li, Zehro? - To je bilo
Pramaljetnog jednog dana:
Prosio sam ruku tvoju
I poljubac sa usana.

Rujni plamen ženskog stida
Prelio je lice tvoje
Poput sunca na zapadu,
Kad razapne grimiz-boje

A trepavke guste, duge
Klonule ti blago, tio,
Ko na b'jelom l'jeru da je
Leptir crni krila svio.

I ti dugo šutjela si,
A onda me pogledala,
Pa sa sm'ješkom nježnu ruku
I cjelov mi prvi dala.

O ta ruka, o taj cjelov
Kako li su slatki bili!
Pa zašto su zlobni ljudi,
Zašto su nas rastavili?

NAD PEPELOM

Nad pepelom pogaženim
Mojih mrtvih ideala,
Raskriljenih b'jelih krila
Ko golub mi duša pala.

I pojući sjetnu pjesmu,
Tvoje drago ime zove -
I cjeliva trošni pep'o,
Da probudi davne snove.

Haj, al' zalud žar cjelova,
Zalud pjesma duše moje;
Mrtvi pep'o ne osjeća,
Neumrla ljubav što je!

PEJZAŽ

Ćutke smo išli ruku pod ruku,
Oko nas raskošni gajevi...

U tajanstvenom nijemom muku
Samotni drhtali krajevi.

Po jezercetu vrh masnih vala
Bijeli labud je plivao,
A na njedrima čipkasta žala
Umorni satir je snivao.

Mi tu smo stali. A za vrhunce
Viš nas je sv'jetlo tonulo sunce
Ko silnog genija misao...

Trag zadnji - poput zlatnog pera -
Po površju je tihog jezera
Krvave stihove pisao...

U ALEJI

Gasne se krvavo oko lipanjskog plavetnog dana
I rujni već dašak struji večeri snene i meke
A parkom cvijetnim tiho - ko b'jele sablasti neke
Nijeme se pružaju sjene visokih bujnih platana.

Ja sam na klupi sjedim i slušam: s neznanih strana
Do mene dopire šumor kaskada daleke rijeke,
Zamiruć u duši mojoj ko zvuci srebrene jeke -
Ah, tako plače moja uvehla radost rana.

I sa njom zlaćane sanje, koje ko svehlo lišće
Padoše s drhtavih grana stabla mojega žica.
Sad moje bolno srce u grudima se stišće.

I kunuć vrijeme, cvili poput ranjena ptića:
O, zašto me ostavi mladost, puna mirisa i boja
I ti, o Đulizaro, najljepša sanjo moja!?

JA IMAM DILBER DRAGU

a imam dilber-dragu... divna je ko pjesma laka
S Febovih zlatnih struna;
Njena je oka pogled etirna plava traka,
Koju prosipa luna.

Ja imam dilber-dragu... prijesto je njeno čelo,
Gdje genij ljepote sjedi,
Nad njim se pramenje kose ko svilen baldahin splelo
I s njeg se balzam c'jedi.

Ja imam dilber-dragu... tanke su obrve njene
Lukovi ljubavnog boga,
A guste trepavke str'jele, što sto put raniše mene
U dno srdašca moga.

Ja imam dilber-dragu... lica joj cv'jetnjaku sliče,
što tek ga mašta stvara;
Najljepši za me ljiljan u tom cv'jetnjaku niče
i dušu moju-cara.

Ja imam dilber dragu... krilati osmjesi lete
S njenih usana malih,
Pa moja mašta ih lovi i od njih stihove plete,
Slične rumenoj lali.

Ja imam dilber-dragu... vrat joj od b'jele pjene
Tvorac ljepote tvori;
Njezin je čaroban glasak ko akord s harfe snene,
Kad kroz noć ljubav zbori.

Ja imam dilber-dragu... njene su mramorne grudi
Svetište vječite Strasti,
Na njima umorni pjesnik naslonit glavu žudi,
Da sniva edenske slasti.

Ja imam dilber-dragu... njene su ručice b'jele
Lanci mu pamučni, meki,
A kad mi kosu glade, il suše suzice vrele,
Čini se lahor su neki.

Ja imam dilber-dragu ... nježni prstići njeni

Ml'ječne su opojne česme
I kad se dotakne njima klavirskih tipaka sneni,
Tad s njih poteku pjesme.

Ja imam dilber-dragu... ona je carica moja
U carstvu ljubavi mile;
Ona je slika skladnih oblika, mirisa, boja; -
Nju su mi gojile vile.

Ja imam dilber-dragu... i niko našeg braka
Prekinut neće moći,
Jer ja ju u duši nosim ko odsjev etirna traka,
Što se sa lune toči.

NOTTURNO

O kako lagano nebom
Bijeli oblačci plove.
Trepavke sklopila narav
Pa rujne sniva snove.

U mraku jasminske noći
Mirisna dršće lipa,
Luna joj ljiljane sv'jetle
Po kruni smaragdnoj sipa.

A tamo za bujnim gajem
Žubor se čuje vala:
To Sava ravnicom teče
Do dragih rodnih mi žala,

Gdje moja Đulizara
Vječiti sanak snije,
A mjesec po grobu njenu
Cvijetne trakove lije.

KAO ŠTO LJUBICE CVATU ...

Kao što ljubice cvatu, ljubav je procvala tako
U gaju života moga, što noć ga spokojstvom puni
I rosa drobnije' suza, koje sam za tobom plakô,
Rujnu joj glavicu kruni...
Ah, tvoja ljubav, Niđar, proljetnom mladošću diše
I mraz mi sa srca briše!

Od mene nekad Niđar, ti si daleko bila
Ko rumen večernji oblak, kad vis jezera plovi;
Al' tvoja magijska slika u grud'ma mi se je krila,
A sa njom pjesme i snovi.
Da, ja te u misli nosih ko Ćafir kumira svoga
I čeznuh cjelova tvoga.

Na nepoznatome drumu, što svojom prazninom sliči
Pustoši, zakopanoj med' moga čela bore;
Na drumu, gdje vjetra nema, osjetih - ko u priči -
Mirise aprilske zore:
Osjetih disaje tvoje - pa ja sam strasno ih pio
I pjan sam, o Niđar, bio.

U jednoličnoj noći, kad tek se mrači krile
I pune blijedim strahom koridor duše moje,
Ja nađoh svijetle lampe, pokrite širitom od svile,
Ja nađoh oči tvoje...
I nađoh, o lijepa Niđar, mirisne meke lale:
Te tvoje ručice male.

I vidjeh tebe, Niđar, i vidjeh, gdje poput sjene
Na suncu osm'jeha tvoga tuga se rastapa moja -
I ko što saginje vrba glavu viš rijeke snene,
Da lica ogleda svoja,
Nad tvoje oči tako ja sam se saginjo ti'o
I tako sebe sam zrio...

ZAMBAK

U kineskoj maloj vazi

Na prozoru sobe moje
Cvjeta zambak čist i bijel
Nevinosti poput tvoje.

Vrh zelene stabljike mu
Mekano se perje širi,
A oko njeg lepršaju
Sanje moje ko leptiri.

Mističnijem svojim krilom
Vjetrići mu pelud trune,
Pa mirisom opojnijem
Moju malu sobu pune.

Ja taj miris žedno gutam,
Duša mi ga strasno pije -
Ah u perju zambakovu
Tvoja duša sanke snije!...

TVOJE OČI

Moj je život soba tamna i duboka,
Gdje bijeli rijetko zaviruju dani -
Tu u vazi srca na nijemoj tenhani
Cvatu mrki cvijeci bez snage i soka.

Tek katkada, Niđar, taj tvoj pogled pjani
- Ko sunčana traka sa neba visoka -
Svesilno mi prodre kroz pendžer od oka
U sobu života i cvijetke mi hrani.

Pa sva mi se soba tad napuni sjaja,
A cvijeci poprime sve zamamne boje,
Što kroz suze Amor u dugu ih spaja

I miris se njihov porazlije svuda -
Svemoćne su, Niđar, plave oči tvoje,
Dok stvaraju tako nadnaravna čuda!

JA ČEKAM …

Ja čekam vilu ljubavi i moći,
Što živi negdje u dalekom kraju,
U njenoj kosi plamna sunca sjaju,
A u očima pramaljetne noći.

Oh, ja ju čekam u neznanom gaju,
Smaragdno gorje gdje ‘no ambru toči;
Cv'jetnom će stazom tuda ona proći,
U vladarskom raskošu i sjaju.

Pod ml'ječnim grudma mi ljubav će don'jeti,
Na usnam' pjesmu kakvu niko ne ču, -
Njen će mi cjelov dušu da posveti.

I ja ću tada bez gr'jeha i boli,
- Ko asket, koji tek ljubi i moli -
Snivati Eden i beskrajnu sreću...

JA SAM VJERNI ROB LJEPOTE

JA SAM VJERNI ROB LJEPOTE

Ja sam vjerni rob ljepote... Kad mi majka život dala,
S oblaka je vila pjesme nad bešiku moju pala
I cjelovom, štono pali kao tropsko sunce vrelo,
Taknula u usne moje i djetinjsko sitno čelo;
Za to vazda na mom čelu vječnog aška misli gore,
A usne ih pjesmom zbore. - - -

Ja sam vjerni rob ljepote... Duša čista poput liera
Od iskona plivala mi u muzici šumnih sfera.

Nju anđ'oska ta muzika svojim medom opila je,
Za to vazda duša moja s tajne čežnje podrhtaje,
Pa me goni, da i žice lake harfe prstom diram
I ljepoti himnu sviram. - - -

Ja sam vjerni rob ljepote... Slikar mi je bujna mašta
Njezin kist je krilo lune, atelie - čarna bašta.
U toj bašti na sve strane od boja se miris krili
I ko sunce u Perzeju sjaju slike i profili,
A ja samo u peru ih na hartiju b'jelu šljevam:
Hej, ja slikam, sviram, pjevam! - - -

U MOJOJ BAŠTI

Lijepa je moja sjenata bašta
Ko vrt čarobnog Edena -
Nju gradila je raskošna mašta
I jedna ljubav vatrena.

Cvjetovi njeni na krilu prtite,
I leptiri joj cvjetaju,
U zvuku ptica boje joj drhte
I s mirisima lijetaju.

Lahori teku, jezerca pire,
A plavu svjetlost sunca joj šire
I bijele sjene trepere -

Tu u beharu statua neka
Plamenog tvoga cjelova čeka
I plače pjesme - bisere...

U MOM ATELIJERU

Kipovi se moji poput mlijeka bijele
Za zavjesom bone i nervozne noći -
Oko čela svježe ruže im se splele,

Što ih je daleko u šumskoj samoći
Djevičanska jedna podgajala ruka
I bojama dala magičke im moći.

I kipovi šute bez daha i zvuka -
Iz mramornog oka praznina im diše:
Bezživotni izraz nirvanskoga muka.

Tek šušteći tiho, zavjesa se njiše
Na drhtaju vjetra: po njoj suza kapa
Plave lune - ko da uzor - slike piše. -

Ko to sada po mom atelieru tapa?
Ko li budi moje kipove u tmini,
Dok viš njih Morfej kreljuti rasklapa?...

Gle, blijeda neka žena u crnini
Sa bakljom u ruci stupa na tenhane -
Na licu joj sjetnom cvjetaju zerini.

Kad joj plamen s baklje na kipove pane,
Mramorne im odmah progledaju oči,
A cijelo tijelo micati se stane -

I usne im drhtnu, a s njima se toči
Eliksirska pjesma i magička priča
U šapatu tajnom zavjese i noći.

Ah, kipovi zbore - baš ko živa bića -
O dalekom nekom čarobnome kraju,
O ljubavi jednog umrloga žica.

I zbore i plaču u nijemom vaju
Tako svake noći, kad ta dođe žena
I u svoje baklje okupa ih sjaju. - - -

O, lijepa ženo! Ko si? Anđ'o? Sjena?
Odakle si došla iz neznanih sfera?
- Ja sam došla iz svog groba snena:
Ja sam tvoja Lejla, tvoja mrtva vjera!

NOĆ

Po ulicama zaspaloga grada
Svilenim krokom povlače se sjene,
Krvavi plamen s lampiona pada
U mrak ko uzdah zaljubljene žene
Po ulicama zaspaloga grada.

U n'jemom zvuku zamišljene noći
Svetog se bola veličanstvo širi -
Zvjezdice plaču u plavoj samoći
U njima suza kao tamjan miri
U n'jemom zvuku zamišljene noći...

Ah! Šta to šumi sa dalekih sfera?
Da l' oblakovi pahuljasti plove,
Vrh uzdrhtalih skrovitih jezera,
Prosipljuć b'jele i pamučne snove?
Šta li to šumi sa dalekih sfera?

Il' naga Venus tajnu čežnju zbori?
Il' sa cimbala anđeoskih zvuči
Šapuću ljubav? i Kevser žubori?'
Il' Luna maše s lepezom u ruci?
Il' naga Venus tajnu čežnju zbori?

Trenuci to' su ekstaze i raja,
Časovi sveti, kad pjesničke grudi
Slatko se šire s mekih osjećaja,
Što ‘no ih Sevdah cjelovima budi -
Trenuci to su ekstaze i raja!

O noći, ženo neznanih daljina,
Kojoj u oku dršću priče sjajne!
Tvojega duha i tamnih dubina
Meni su mile, tako mile tajne -
O noći, ženo neznanih daljina!

Po odajama samotnog života
Etirna sad mi tvoja noga stupa;
Pod njenom stopom svud cvjeta ljepota -

I sve u tvome mlijeku se kupa
Po odajama samotnog života.

Moj duh se s tvojim duhom cjeliva,
Na tvojoj usni moja pjesma spava
I sva mi tuga u tvoj mrak se sliva -
O noći, ženo spokojna i plava,
Pjesnik te, evo, grli i cjeliva!

REMONTANTI

Gle, kako Tuga krilima sada
Prirodi lice rasjeni!...
I zlatno lišće s grančicama pada
Pod dahom pozne jeseni.

Mekane suze - ko čežnje duge -
Bolesno sunce prosipa
I njinim biserom daleke luge
Po blijedom čelu prosipa.

Na tvom balkonu cvjetovi žute,
Na tvom balkonu slavuji šute
U dubokom smiraju -

Tek remontanti čaškice krile:
U zlatnoj kosi jesenske vile
To zadnji sm'ješci titraju!

KRAJ NERETVE

Sa krša mrka ko pjesnička bô,
A zamišljen poput čela moga -
Ja gledam evo u duboki dô,
Ja gledam bijes burnog vala tvoga -

I slušam šumor monoton i dug

Ko da je pjesma dalekih vijekova -
Ah, slušam šumor i u njemu rug
Svoj ispraznosti ludih ljudskih snova.

Neretvo, reci: gdje je sada Rim?
Gdje čar i slava Hercegove krune,
Nad tobom štono sjaše poput Lune? ...

- Sve, sve je prošlo kao san, kao dim,
Tek uspomena ostala mi evo:
Moj val je o njoj kroz stoljeća pjevo.

ZABORAVLJENI OTOCI

Čuj, kako sivi kliktaju ždrali
U našoj tamnoj šumi!...
Na žal su mrtvih jezera pali,
Gdje val ko priča šumi.

Oni su negdje daleko bili:
Čak iza devet gora -
Sad su nam u pohod došli na krili'
Ah, preko sinjeg mora! -

I cv'jetak su nam don'jeli meki
Sa nepoznatih otoka nekih
U drobnom kljunu svome;

Pa opet na put krenuće oni -
Čuj, kako tužni kliktaj im zvoni
U mračnom tremu tome!...

MAJSKO JUTRO

A kud se žure plašljive sjene?
Kud noćne ptice se spremaju?

U zagrljaju te šume snene
Zar svojih gnijezda nemaju? ...

Sad dan će doći u sjajnoj ekvipaži
Na glavi sa krunom od zlata -
Već otvaraju mu nevidni pâži
Kapije safirnih palata.

U zapjenjenom šumu kaskada
S parom se biser diže i pada
Na usne mirisnih cvjetova.

Drveće štiti ko u ekstazi -
Vis nas anđelski blagoslov slazi
U vidu sunčanog cjelova.

PRED SMRT

Agonija kao zlatni prah se vije,
Vrh mene leprša jedan žuti cv'jet.
Još nikad nije ljepše mirisala
Moja mala izba - moj veliki svijet.

Slaba moja ruka k žutom cv'jetu teži,
Hvatajuć ga tako lijep i žut.
Ali zalud napor, cvijet od mene bježi,
I opet mi pada na prsa i skut.

I ja sam opijen s njegova daha -
Dok Velike Gospe iz žutog praha
Pojavi se lik...
(april, 1915)

ISTOČNO BISERJE
(prevedene pjesme i prepjevi)

Teufik Fikret

SLIKAJUĆI...

Moj kist - bolesna grana a debla u suhoj gori -
U ruci dršće mi, tiho s uzdahom čežnje i boli;
Ah, dršće krvlju, što je po travi zelenoj proli,
Htijuć da cvjetak stvori.

Već deset dana moja slikarska mori se mis'o,
Da talas jednog čuvstva prikaže u vjernoj boji -
I ja tu promatram sliku. - Ah, kol'ko truda me stoji!
- Baš sad bih, sad je zbrisV

Ja svoju posmatram sliku, vjerujuć u nemoć kista
I božju umjetnost slavim sred svjetla i crne tame;
Al katkad i sama narav ne ima cara za me
I ne sviđa mi se ništa.

Pa ja bih tada htio drukčije vidjet lice,
Lice bolesno i plačno - puno tuge i sjete...
Ah, s toga mjesto pjesme katkad s cimbalske žice
Samo mi uzdasi lete!

Teufik Fikret

MOJE GNIJEZDO

U veselju pjesme, u prvom sevdahu
Jedno mirno gnijezdo bijah sebi svio;
Uspomena cvijeća u njemu je svala
I opojni miris ko ambra se lio,
A čežnja i snovi viš njeg lepršahu

Ko lake ptice pozlaćenih krila -
I lijepo je bilo moje gnijezdo malo,
Ljepše, nego azil čarobnije vila.
Kadkad bi iz gnijezda srebrn glas zazuj'o,
Sladak kao akord poljubaca mekih,
Kadkad šum bi opet ko muzika slapa
Po grudima što mu mjesečina kapa
Kroz uho mi mašte etirski prostruji;
A gdjekad bi svuda dubok mir zavlad'o
I u sjenu gnijezda - kao disaj ruža -
Sa večernjih krila tek bi sanak pad'o;
I tada bi moja opojena duša
Zadrhtala s čežnjom kao listak neki.

Ah! Ja ljubljah pokoj malog gnijezda svoga
I čeznući čekah kad će Morfej stići...
Dok jednoga dana odletješe ptići
I sunčane ptice iz gnijezda moga,
A mirisno cvijeće potrga mi tada
Jedna nježna ruka sa lepezom rujnom -
Hej, baš za to nema nigdje mira sada,
Mojoj pustoj duši i srdašcu nujnom...

Teufik Fikret

ZLATNI SNIJEG

Pomješajte tminu noći sa sniježnom bjelinom:
Baš je nebo takom bojom prevučeno bilo!
Pod drvećem razlila se pustoš sa tišinom,
Tek s daleka obzorju su na kadifno krilo
Ognjen-suze prosipale jedne cv'jeća oči.

Blijeda jesen stajala je u plastu od tuge
I čeznula u spokojstvu sebi sličnu dušu;
Snažni vjetri pirili su, uzdišući, kroz luge,
Ko iz srca očajničkog kad uzdasi pušu -
I stabla su zadrhtala u dubokoj noći,

Pa s njih lišće padat poče, - a ja n'jemo stojim:

Zlatni snijeg sn'ježio je pred očima mojim.

Teufik Fikret

ZELENI KUTAK

S lica se prašnog polja zelena radost smije,
Slična proljeću mladom. Njišu se trave meke.
Uvijen u plašt mira duboki sanak snije
Sav život malog sela na žalu tihe r'jeke.

Priroda raskošna, sjajna s daleka i s bliza sipa
Obzorjem mirise svoje i čarne intimne boje,
A ruke zanosno širi ponosni hrast i lipa
Ko da bi predjele htjeli pritisnut na grudi svoje.

U ovom malenom selu ja svaku zastanem veče.
Nekol'ko časaka, kad slijedeć maštu svoju
Lutam kroz labirinte tamnih vremena ovih.

I na čas tuga me mine i dušu ostavi moju -
Pa tada osjećam tiho gdje zvuči frule ječe
S bolesnih mojih struna, a pjesma plovi... plovi,

Sulejman Nesib

K' ISTINI

Dok umirem novom smrću sve po malo svakog dana,
Nova bijeda svakog časa sok života dok mi pije,
Na obzorju svoje nade rod Adamov, dršćuć, zrije
I budućnost svoju slika po urneku đulistana.

Prošlost... to je pozornica, gdje tiranstvo krv je bilo
A sadašnjost... ista slika, tek ponešto ukrašena -
Budućnost je ko i prošlost, što ju tamno velo skorilo,
Budućnost je ko i prošlost, tek što nema uspomena!

Ovamo te, dobra ruko, koja stazi spasa vodi!
Ovamo te, o Istino, ti nam svojim svjetlom kaži:
Sve kulture i sve pravde - to su samo puste laži!

I kada se r'ječ povede o zakonu i slobodi,
Tad se samo na krv misli, jer sva prava služe sili
O Istino nauči nas ne bi l' jednom ljudi bili!

Sulejman Nesib

BOSPORSKO VEĆE

Brod obali žurno hrli i pučinu plavu sječe -
U raskošju rajskog milja šareni se Stambol kupa,
A viš njega podrhtava tanko velo; pontsko veče
Nečujnim se krokom bliži. Gle, na zapad sunce stupa!

Cv'jetni predjel posljednji mu traci ljube.
Ugodan se amber-miris po vazduhu vedrom lije,
A nad grobljem Ejubovim, u sumračju gdje se gube
Vite jele i čempresi, večernja se zvijezda smije.

Gledajući sa palube u tom času svečanome,
Kako Bospor oči sklapa, tihi sanak da prosniva,
Ja u svome srcu ćutim nekakovu toplu sjetu.

I dok suton više pada, na svom krilu mekanome,
Anđ'o mira, meni slazi, pa mi dušu uspavljiva
I meni se čini, da sam u drugome višem sv'jetu.

Sekib Akif

MRTVI SANCI

Kad je Eros prvu pjesmu na guslama duše moje
Rujnim prstom prebirao,

Ja sam drhto s tajne sreće kao pramen kose tvoje,
Što ga vjetrić zatitrao

I ja snivah dragu ljubav, gdje moj život sav uvija
U mirisu vječnog raja.
I ja snivah: oko vrata gdje mi tvoja ruka svija
Vjenac vječnih zagrljaja.

Al' gle sada ta ruka na guslama duše moje
Potrgnula strune mile:
Ah, danas mi divni sanci bez mirisa i bez boje
U ledenom grobu cvile.

Ismail Safa

JEDNOJ PLANINI

Planino sura, što s obzorjem plavim
Cjelivaš se smjelo!
Ljeto i zima na podnožje tvoje
Spuštaju čelo.

Nad tobom tanini oblaci se viju
I tjeme ti ližu,
Pod tobom morski valovi se bore
I tebi se dižu.

Gole ti grudi izložene stoje
Oluji i bijesu,
S gromovima tvoja rukuje se desna,
Kad zemlju potresu.

Položaj tvoj je uzvišen i divan;
Carstvo si slobode,
Gdje ‘no demoni silnog elementa
Strašno kolo vode.

Tekući plamen iz tvojije zvalja
Niz litice leti,
Pa kao pomaman sve u pep'o stvara,

I svemu se sveti.

Tek kad zima snijegom pokrije ti glavu,
Ti izgledaš stara -
Ali opet vazda nemarno i hladno
Vrh ti nebo para.

BILJEŠKA O PISCU

Musa Ćazim Ćatić rodio se u Odžaku kod Modriče 12. marta 1878. godine. U rodnom mjestu pohađao je osnovnu školu. Međutim, 1892. godine umire mu otac i Ćazim sa majkom, koja se ponovo udala, prelazi u Tešanj. Tu uči brijački zanat u očuhovoj radnji i upisuje se u medresu. U tešanjskoj medresi stekao je dobre temelje iz arapskog, turskog i perzijskog jezika. Dva puta boravio je u Carigradu gdje je upotpunio znanje, osobito, turskog jezika i neposrednije se upoznao sa turskom književnošću. Školovanje je nastavio u Sarajevu, u Šerijatskoj sudačkoj školi. U to vrijeme već objavljuje pjesme u sarajevskom časopisu "Behar" (koji će 1908. i uređivati), zatim u hrvatskim listovima: "Domaće ognjište", "Pobratim", "Sijelo", a kasnije u "Mladoj Hrvatskoj", "Prosvjeti", sarajevskom "Gajretu" i drugim listovima i časopisima.
Uprkos boemskom načinu života uspijeva da završi Šerijatsku sudačku školu i da se upiše na Pravni fakultet u Zagrebu. Tu se upoznaje sa Tinom Ujevićem i drugim pjesnicima okupljenim oko Antuna Gustava Matoša. Ipak, zbog materijalnih neprilika mora da napusti studije i vrati se u Bosnu sa plodnim iskustvom koje je nastalo u dodiru sa djelima hrvatskih modernista. Od toga vremena često mijenja boravište u potrazi za nekim sigurnijim zaposlenjem.
Zadržao se u Mostaru kao urednik i saradnik časopisa "Biser" koji je 1912. pokrenuo Muhamed Bekir Kalajdžić. Ćatić se ovdje osjećao sretnim i zadovoljnim jer se posvetio književnom radu.
Pored plodnog pjesničkog stvaranja Ćatić je intenzivno prevodio sa turskog i arapskog jezika. U Mostaru 1914. godine štampana je prva i jedina zbirka pjesama za Ćatićeva života - Pjesme. Od 1900. do 1908.

Prvi svjetski rat prekinuo je stvaralačke napore Muse Ćazima Ćatića. Nakon Sarajevskog atentata mobilisan je i odveden u Mađarsku. Njegovo već načeto zdravlje naglo se pogoršava. Liječio se u vojnoj bolnici u Budimpešti, ali je

krajem marta 1915. otpušten i vratio se u Tešanj. Izmučen bolešću tu je ubrzo, 6. aprila, i umro.

RJEČNIK
MANJE POZNATIH RIJEČI I IZRAZA

A
amber - opojni miris
Amor - bog ljubavi
apostol - poslanik, onaj koji širi neko učenje, pobornik neke ideje
asket - isposnik
atelje (atelijer) - umjetnikova radna soba
ašiklija - dragi, ljubavnik
ašiklije - ljubavne pjesme
ašk - ljubav, ljubavni zanos

B
baldahin - zastor nad prijestolom ili krevetom od skupocjene tkanine
biljur - kristal

C
chimera, himera - varka, samoobmana; čudovište kod starih Grka (lavlja glava, kozji trup, rep zmajev)
citron - limun

Ć
Ćaba. Kaba - sveta zgrada u Meki, mjesto muslimanskog hodočašća

D
démon - zao duh
dilber - drag, mio, lijep; dragan

Đ
đulistan - ružičmjak

E
Eden - raj, vrt, uživanje
eliksir - čudotvorni napitak
Eol - bog i gospodar vjetrova kod starih Grka
Eros - bog ljubavi kod starih Grka

eter, etir - čisti gornji sloj vazduha, nebeske visine

F
farizej - licemjer
fatum - udes, sudbina
Feb - sjajni čisti; jedan od nadimaka Apolona, antički bog sunca

G
gotika - umjetnički stil koji se sredinom XII vijeka po- javio u Francuskoj
grimïz - ljubičastocrvena tkanina

H
harem - žensko odjeljenje u muslimanskoj kući gdje je stranim muškarcima za-branjeno ulaziti; džamijsko dvorište, groblje
harfa - muzički instrument sa 30-40 (i više) žica
hrizantema - zlatni cvijet, zimska ruža

K
kaskada - vodopad, vodoskok; vatromet u obliku vodopada
Kevser - rajska rijeka, izvor

L
lampion - mala lampa; lopta od papira živih boja
lijer - ljiljan
luna - mjesec

M
misterija - tajna, zagonetka
mistika - učenje o tajanstvenom, duhovnom
Morfej - bog sna
muza - (muze) zaštitnice umjetnosti i učenosti kod starih Grka

N
nektar - božansko piće, sok
nirvana - u budističkoj religiji i filozofiji stanje vječitog i blaženog mira, ništavilo
notturno - noćna ili večernja pjesma
nox - noć

P
psalam - pobožna pjesma

R

remontanti - cvijeće koje nakon glavnog cvjetanja još jednom cvjeta

S
sabah - zora, jutro
safir - dragi kamen plave boje
satir - šumski bog sa kozjim nogama i malim rogovima
sevdah - ljubav, ljubavna čežnja
Sfinga - fantastična figura sa tijelom lava i čovječijom ili ovnujskom glavom
sihir - čarolija, mađija, čini
sihirbaski - magijski, očaravajući
smaragd - skupocjen dragi kamen providan i zelen

T
tenhane - samoća, usamljenost, dokolica

V
Venus - boginja ljupkosti i ljubavi kod starih Rimljana

Z
zambak - ljiljan, bijeli lijer
zefir - blag i prohladan povjetarac